

'Een verhaal vol tover.' – *Revista Cosas*

De filmvertelster

Hernán Rivera Letelier

Het verhaal

De filmvertelster speelt zich af in de woestijn van Chile, de droogste ter wereld. Maria Margarita is de dochter van een invalide mijnwerker. Net als iedereen in het afgelegen dorp, is ook een van háár favoriete bezigheden om naar de enige bioscoop te gaan die het dorp rijk is, waar films worden vertoond met Marilyn Monroe, Gary Cooper, Charlton Heston, of Mexicaanse films vol liedjes. Er is niet altijd geld om met het hele gezin te gaan, maar dat wordt opgelost door een van hen eropuit te sturen en wel degene die het best de film kan navertellen. Dat is Maria Margarita want na de wedstrijd waarin ieder kind aan de beurt komt, wordt zij de 'officiële' filmvertelster. Zó goed is ze, dat na verloop van tijd het hele dorp komt luisteren en ze verdient er zelfs wat geld mee voor de familie.

Totdat Maria Margarita als filmvertelster bij iemand thuis komt. Het bezoek betekent een noodlottig keerpunt in het bestaan van de familie, en zelfs van het hele dorp.

De filmvertelster is een hartverscheurend, melancholisch verhaal vol uitzonderlijke personages, dat zich afspeelt tegen de indrukwekkende uitgestrektheid en leegte van de Atacama-woestijn. Een Chileense *Cinema Paradiso* in boekvorm.

De pers

'Een korte, delicate geschiedenis, zuiver en toegankelijk.' – *La Tercera*

'*De filmvertelster* is gesitueerd in het noorden van Chili, maar het is zo'n universeel verhaal dat het zich net zo goed zou kunnen afspelen in de Arabische woestijn of in de rijstvelden van China, want dit is pure, eenvoudige, waarachtige menselijkheid.(...) Dit is zo'n boek dat is

voorbested om te blijven voortbestaan in de herinnering van iedereen die het heeft gelezen.' – *Revista Cosas*

De auteur

Hernán Rivera Letelier werd geboren in 1950 in Talca, in het zuiden van Chili, maar verhuisde al snel met zijn ouders naar het noorden, naar de Atacama-woestijn, de droogste ter wereld. Als jongeling was hij de enige mijnwerker die de bibliotheek van het dorp bezocht. Op zijn 21e begon hij met schrijven, letterlijk vanwege de honger. Hij hoorde op de radio iets over een wedstrijd voor een gedicht. De winnaar zou een diner cadeau krijgen in een chic hotel. De muzen waren hem buitengewoon gunstig gezind: hij schreef een liefdesgedicht van vier pagina's en won prompt.

Wilt u op de hoogte worden gehouden van de romans en literaire thrillers van uitgeverij Signatuur? Meldt u zich dan aan voor de literaire nieuwsbrief via onze website www.uitgeverijsignatuur.nl

Hernán Rivera Letelier

De filmvertelster

Vertaald door M. Vanderzee

SIGNATUUR

2011

© 2009 Hernán Rivera Letelier
c/o Guillermo Schavelzon & Asoc., Agencia Literaria
info@schavelzon.com
Oorspronkelijke titel: La contadora de películas
Vertaald uit het Spaans door M. Vanderzee
© 2011 uitgeverij Signatuur, Utrecht en M. Vanderzee
Alle rechten voorbehouden.

Omslagontwerp: Wil Immink Design
Omslagfoto: Getty Images
Foto auteur: Glenn Arcos
Typografie: Pre Press Media Groep, Zeist
Druk- en bindwerk: Koninklijke Wöhrmann, Zutphen

ISBN 978 90 5672 350 7
NUR 302

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van de stichting Fonds voor de Letteren.

Dit boek is gedrukt op papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Een flink deel van de grondstof is afkomstig uit bossen en plantages die worden beheerd volgens de regels van FSC. Van het andere deel van de grondstof is vastgesteld dat hiervoor geen houtkap in de laatste resten waardevol bos heeft plaatsgevonden. Daarom mag dit papier het FSC Mixed Sources label dragen. Voor dit boek is het FSC-gecertificeerde Munkenprint gebruikt. Dit papier is 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt en wordt geleverd door Arctic Paper Munkedals AB, Zweden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische veelevoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

*Voor Claudio Abarca, de Beer,
wiens neef filmverteller was*

We zijn van dezelfde stof gemaakt als dromen.

SHAKESPEARE

We zijn van dezelfde stof gemaakt als films.

FEE VAN DE TOVERSLAG

1

Wij hielden thuis bijna geen cent over van het belachelijke fooitje dat mijn vader kreeg. Dus zodra er een nieuwe film in de bioscoop van het mijnkamp draaide die hem goed leek – en dat enkel en alleen om de naam van de filmster – moesten we het geld werkelijk bij elkaar schrapen om één kaartje te kunnen kopen. Daarna werd ik erop uitgestuurd om te gaan kijken.

Meteen als ik uit de bioscoop terugkwam vertelde ik die film dan aan mijn vader en mijn broers, die met zijn allen in de woonkamer op me zaten te wachten.

2

Na de voorstelling was het geweldig mijn vader en mijn broers vol spanning thuis te zien zitten wachten, keurig op een rij zoals in de bioscoop, hun haar netjes gekamd en in hun zondagse kleren.

Mijn vader zat met een deken over zijn benen in onze enige leunstoel op de eerste rang. Vlak naast hem op de vloer had hij een fles rode wijn staan en het laatste glas dat er nog over was in huis. Een lange bank van ruw hout waarop mijn broers zaten op volgorde van leeftijd vormde de parterre. Wanneer er vervolgens ook nog een paar van hun vrienden door het raam meekeken veranderde dat in het balkon.

Als ik uit de bioscoop terugkwam dronk ik eerst snel een kopje thee (dat zij al voor me klaar hadden staan) voor ik met mijn optreden begon. Terwijl ik voor hen stond met mijn rug naar een muur die even wit was als het filmdoek, vertelde ik die film 'van a tot z', zoals mijn vader zei, waarbij ik probeerde geen enkel detail over te slaan, niet van het verhaal, niet van de dialogen en niet van de personages.

Trouwens, hier wil ik nog even duidelijk maken dat ik niet naar de bioscoop werd gestuurd omdat ik de enige vrouw van ons gezin was en zij – ik bedoel mijn vader en mijn broers – een paar galante heren die de

dames altijd voor lieten gaan. Nee hoor, mooi niet. Ik werd naar de bioscoop gestuurd omdat ik de beste van iedereen was in het vertellen van films. Ja, u hebt het goed gehoord: de beste filmvertelster van ons hele gezin. Later werd ik nog de beste van de hele straat en niet lang daarna zelfs de beste van het hele mijnkamp. Volgens mij was er daar namelijk niemand die beter films kon vertellen dan ik. Maakte niet uit wat voor films: cowboyfilms, griezelfilms, oorlogsfilms, science-fictionfilms of liefdesfilms. En natuurlijk Mexicaanse films, die mijn vader als rasechte Zuid-Amerikaan het allermooiste vond.

Het was precies zo'n Mexicaanse smartlap vol liedjes waarmee ik won, maar daar had ik wel flink voor moeten knokken. Want die titel kreeg je echt niet zomaar even cadeau.

Of dacht u soms dat ik om mijn figuur tot beste filmvertelster werd gekozen?

3

Ons gezin had vijf kinderen. Vier jongens en ik. Wij vormden met zijn vijven zowel door onze lengte als door onze leeftijd een volmaakte trap. Ik was de jongste en de kleinste. Kunt u zich voorstellen wat het betekent op te groeien met alleen maar broers? Nooit heb ik met poppen gespeeld. Maar ik was wel een kei in knikkeren en kegelen. Wanneer we hagedissen gingen bekogelen in de salpetergroeves kon niemand tegen me op. Ik hoefde er maar eentje te zien en páf! raak was het, een dooie hagedis.

Ik was de godganse dag op stap, rookte stiekem, droeg een basketbalpet en had zelfs geleerd om staand te pissen.

Je píst namelijk staand en je plást gehurkt.

En dat deed ik op elke willekeurige plek op de pampa, net zoals mijn broers. Zelfs in onze wedstrijden wie de langste straal kon maken won ik vaak met meer dan een handlengte verschil. En dat evengoed tegen de wind in.

Toen ik zeven was ging ik naar school. Behalve dat ik een jurk moest dragen, kon ik er maar verdomd moeilijk aan wennen om net zo te plassen als meisjes.

Dat kostte me meer moeite dan leren lezen.

4

Toen mijn vader op het idee kwam om een wedstrijd te organiseren was ik tien en zat in de derde klas van de lagere school. Zijn idee kwam erop neer ons een voor een naar de bioscoop te sturen en ons daarna de film te laten vertellen. Degene die het beste vertelde mocht dan elke keer wanneer er een goede film draaide naar de bioscoop. Of wanneer er een Mexicaanse film draaide. Een Mexicaanse film mocht zowel goed als slecht zijn, dat maakte mijn vader niet uit. En natuurlijk moest er geld zijn om een kaartje te kunnen kopen.

De rest van het gezin zou zich er tevreden mee moeten stellen die film daarna thuis te horen vertellen.

Wij vonden dat een schitterend idee en dachten allemaal dat we konden winnen. Net als de andere kinderen in het mijnkamp imiteerden we daarom elke keer wanneer we uit de bioscoop terugkwamen de nog 'piepjonge' filmsterren in hun beste scènes. Mijn broers wisten perfect de O-benen en de schuinse blik van John Wayne, het hautaine glimlachje van Humphrey Bogart en de vreselijk komische gezichten van Jerry Lewis na te doen. En zij stierven van het lachen wanneer ik precies de oogopslag van Marilyn Monroe wist te treffen of die kinderlijke – en erg sensuele – onschuld van de glimlach van Brigitte Bardot.

5

Sommigen zullen zich afvragen waarom mijn vader zelf nooit naar de bioscoop ging, zelfs niet als er een Mexicaanse film draaide. Dat kwam omdat hij niet kon lopen: zijn benen waren bij een arbeidsongeval verlamd geraakt. Hij werkte niet meer en ontving een invaliditeitspensioen dat zo laag was dat je er maar amper van kon eten.

Laat staan dat we geld hadden voor een rolstoel. Mijn broers hadden de wieltjes van een oude driewieler onder mijn vaders leunstoel gemonteerd en zo konden we hem van de eetkamer naar de slaapkamer of de voordeur rijden. Want bij de voordeur dronk mijn vader tegen de avond graag zijn fles rode wijn terwijl hij naar de ondergaande zon keek en passerende vrienden groette. Die driewieler was het eerste kerstcadeau van mijn oudste broer geweest en de wieltjes, die al snel bezweken onder het gewicht van mijn vader, moesten constant worden gerepareerd.

En mijn moeder? Nou ja, mijn moeder liet mijn vader direct na het ongeluk in de steek. Ze liet hem en ons, haar vijf kinderen, gewoon stikken. Zomaar, zonder iets te zeggen, pats-boem! Daarom had mijn vader ons verboden thuis over haar te praten, over die 'gladde aal' zoals hij haar misprijzend noemde.

‘Ik wil niets over die gladde aal horen,’ zei hij altijd wanneer iemand van ons het woord ‘mama’ er uitflapte.

Daarna zat hij een paar uur lang stil voor zich uit te staren zonder dat iemand ook maar een woord uit hem kon krijgen.

6

Ik herinner me dat toen mijn moeder bij ons woonde we in het weekend met zijn zevenen naar de bioscoop gingen. Dat was dus in de tijd voor het ongeluk, toen wij nog een compleet gezin waren, mijn vader nog werkte (en lang niet zoveel dronk) en mijn moeder hem thuis nog elke dag met een kus ontving.

En wat vond ik onze gewoonte om op ons paasbest naar de bioscoop te gaan toch heerlijk!

‘Vandaag draait er een met Audie Murphy,’ zei mijn vader (in die tijd waren de filmsterren het interessantste van de film). En dan trokken we onze mooiste kleren aan. En zelfs andere schoenen. Mijn moeder kamde het haar van al mijn broers. Ze kamde dat met citroensap en maakte er een kaarsrechte scheiding in. Behalve bij Marcelino, mijn jongste broer, die haar had dat even stug was als de manen van een paard en dat hoe goed je het ook kamde zich niet in het gareel liet brengen. Bij mij maakte mijn moeder met zwarte elastiekjes een paardenstaart die ze zo strak aantrok dat mijn ogen bijna uit mijn gezicht sprongen.

We gingen altijd naar de avondvoorstelling.

Dat vond ik fantastisch want op de pampa was de avond het mooiste tijdstip van de dag. De laatste zonnestralen gaven de verroeste golfplaten van de huizen

dan een gouden glans en de kleuren van de avondhemel pasten precies bij die zijden sjaaltjes die mijn moeder altijd droeg.

Mijn moeder was namelijk gek op zijden sjaaltjes.

Wij liepen in de richting waar de zon vuurrood onderging en zoals op de pampa gebruikelijk midden op straat, die natuurlijk niet meer dan een zandweg was. Mijn vader, met mijn moeder aan zijn arm, werd door alle mannen die we tegenkwamen gegroet.

‘Hé, Castillo, goedenavond maat!’

‘Jij ook, ouwe reus.’

Hoewel ze mijn vader groetten, viel het me op dat ze naar mijn moeder keken. Zij was toen namelijk nog erg knap en jong en als ze liep wiegde ze net als de filmactrices met haar heupen.

Zodra we bij de hoek van de straat aankwamen waar de bioscoop was, hoorden we de muziek uit de oude luidsprekers schetteren en raakten we buiten zinnen van vreugde. Voor de bioscoop stonden snoepkarretjes. Mijn moeder kocht pepermuntjes voor zichzelf en mijn vader en een zak zoete popcorn voor ieder van ons.

Wij zaten bijna altijd het eerste in de zaal.

7

Omdat de meeste toeschouwers pas naar de bioscoop kwamen wanneer de mars al weerklonk die de voorstelling aankondigde, was het altijd een geweldig gedrang bij de ingang. Wij gingen dan ook liever vroeg naar de bioscoop om in de zaal op het begin van de film te wachten.

Die schemerige filmzaal fascineerde me: het leek me een soort mysterieuze, verborgen grot die nog niemand had ontdekt. Wanneer ik tussen de zware fluwelen gordijnen doorliep had ik het idee dat ik vanuit de harde werkelijkheid buiten in een wonderbaarlijke magische wereld stapte.

Wij gingen altijd op de eerste rij zitten, vlak voor dat enorme witte doek dat voor mij als het altaar in een kerk was. Het hoogtepunt van dit hele ritueel vormde het fantastische moment waarop de lichten uitgingen, de gordijnen werden gesloten, de muziek zweeg en het doek zich met leven en bewegingen vulde.

Dan leek het wel of ik zweefde.

Het was de climax van de vreemde macht die de film over mij had. Zowel over mij als over mijn moeder. Dat besef ik nu. Het verschil tussen ons aan de ene en mijn vader en mijn broers aan de andere kant, was dat zij film alleen maar leuk vonden ter-

wijl wij tweeën er helemaal verrukt van waren.

Wanneer de lichten doofden ging iedereen goed overeind zitten om recht voor zich uit naar het doek te staren. Ik niet. Ik keek achterom naar de lichtbundel die door het venstertje van de projectiekamer viel om zich over onze hoofden heen door de duisternis te boren tot hij op het doek botste en in beelden en geluiden uiteenviel. En vaak, wanneer de film niet zo boeiend was als ik had gehoopt (veel dialogen en weinig actie), staarde ik in plaats van naar de film betoverd naar die magische lichtbundel waarin het stof rondanste. Het leek me een wonder dat die stroom licht zulke indrukwekkende dingen kon meevoeren als treinen achtervolgd door indianen, piratenschepen op woeste zeeën en vuurspuwende groene draken met zeven koppen.

Ik dacht in die tijd nog dat ook de stemmen, de knallende schoten, de prachtige mariachimuziek in Mexicaanse films op die stroom werden meegevoerd. Later ben ik erachter gekomen dat dat niet zo was. Zoals ik toen ook achter veel andere dingen ben gekomen, sommige nogal technisch, bijvoorbeeld dat de toeschouwers per seconde vierentwintig beeldjes – of fotogrammen – langs zien schieten, waardoor de illusie van beweging wordt gecreëerd. Wat ik nu aan dit soort kennis had wist ik niet, maar ik wilde gewoon alles van film af weten. Deze dingen haalde ik allemaal uit het filmtijdschrift *Ecran* dat ik in de bibliotheek van het mijnkamp had gevonden.

Daarvan verslond ik het ene nummer na het andere.
Maar ik wil nu nog niet te veel verklappen want dit
gebeurde pas nadat ik filmvertelster was geworden.

8

Zoals bij alle salpetermijnen op de pampa weerspiegelden zich in de huizen precies de drie sociale klassen die je in het kamp had: huizen van golfplaat voor de arbeiders, huizen van leem voor het kantoorpersoneel en luxebungalows voor de buitenlandse bazen.

Ons huis was een barak van krakkemikkig golfplaat en bestond uit drie ruimtes. De eerste was wat de mensen de 'living' noemden (hoewel ons huis nooit een echte living had). De tweede deed dienst als slaapkamer en de derde, helemaal achterin, als keuken en eetkamer. In de slaapkamer pasten net de drie gietijzeren bedden die we hadden. In het eerste sloep mijn vader, in het tweede mijn drie oudste broers en in het derde mijn jongste broer Marcelino en ik.

Ik sloep met mijn hoofd bij het hoofdeinde, hij met zijn hoofd bij het voeteneinde.

Van de oudste naar de jongste heten mijn broers respectievelijk: Mariano, Mirto, Manuel en Marcelino. En ik heet María Margarita. Het zal u vast zijn opgevallen dat mijn vader per se namen wilde die met een 'm' begonnen. Zoals ik hem ooit heb horen vertellen kwam dat omdat hij had ontdekt dat zowel de naam van zijn moeder, Martina, en zijn vader, Magno, als zijn eigen naam, Medardo, met een m begon.

Nu denk ik dat hij alleen maar met mijn moeder was getrouwd omdat zij María Magnolia heette. Mijn vader en moeder leken namelijk totaal niet op elkaar, ze waren precies elkaars tegendeel. Als water en vuur waren ze. Bovendien was mijn vader vijfentwintig jaar ouder dan zij.

‘Dat was vroeger anders heel gewoon in het kamp, hoor,’ hoorde ik hem op een keer een buurvrouw afsnauwen toen die zich had verbaasd over het grote leeftijdsverschil.

9

Volgens mijn vader brachten namen die met een m begonnen geluk en was dat precies het geheim van de allergrootste filmsterren. En als ze dat niet wilden geloven dan moesten ze maar eens naar Norma Jean kijken: die was op slag van winkelmeisje in filmster veranderd toen ze zich Marilyn Monroe begon te noemen. Of als ze een voorbeeld van een omgekeerd geval wilden, dan was daar Cantinflas, de grootste filmkomek van Zuid-Amerika, die groot geworden was omdat hij in het echte leven Mario Moreno heette. Zo simpel was dat nou. Of niet soms? Hier zweeg mijn vader even en keek zijn gespreksgenoot aan zoals een beul de ter dood veroordeelde vlak voor de executie, om er vervolgens iets aan toe te voegen wat hij ooit ergens had gehoord en wat voor hem het onomstotelijke bewijs van zijn theorie vormde, zoiets als de klap op de vuurpijl.

‘Wist je, maat,’ zei hij, terwijl hij van zijn eigen woorden genoot, ‘dat Mario Moreno in het begin, toen hij nog een simpele circusclown was, een duo vormde met een andere clown die Manuel Medel heette?’

Ik ben er intussen van overtuigd geraakt dat hij alleen maar zo weg was van Marilyn Monroe vanwege die m'en in haar naam. Hij wilde ook altijd een doch-

ter hebben om haar die naam te kunnen geven. ‘Over mijn lijk,’ zei mijn moeder. Zij beweerde dat ze ‘dat blondje dat nog een slechte actrice was ook’ niet uit kon staan. Toch heupwiegde ze zelf net zoals Marilyn Monroe. En toen ze vlak voordat ze ons in de steek liet het nieuws van haar dood hoorde, huilde ze de hele nacht tranen met tuiten.

Omdat tot wanhoop van mijn vader in ons gezin alleen maar jongens werden geboren gaf dat geen problemen bij het kiezen van namen. Die kwamen pas bij de vierde jongen: mijn vader kon het niet langer verdragen en stond op het punt hem Marilyn te noemen.

Mijn moeder wilde daar helemaal niets van weten en zwaaide zelfs dreigend met haar keukenmesje.

Maar het gedonder begon pas echt bij mijn geboorte. Men zei dat mijn vader dolgelukkig was toen hij hoorde dat er eindelijk een meisje was geboren. Nu zou hij dan toch een Marilyn in huis hebben. Maar mijn moeder weigerde en dreigde zelfs met een scheiding. Uiteindelijk legde mijn vader zich neer bij een naam met twee m'en en noemde me María Margarita, een naam die ikzelf om eerlijk te zijn nooit echt mooi heb gevonden: hij klonk me te veel naar gedweeheid en onderwerping, naar brave moedertjes.

En ik wilde iets anders zijn.

Ik wist dan wel niet wat, maar in elk geval iets anders.

Daarin leek ik op mijn moeder. Zij was nooit ergens tevreden mee, voortdurend wisselde ze van kapsel, probeerde nieuwe make-up uit of studeerde gezichts-

uitdrukkingen en poses in voor de spiegel, terwijl ze om de haverklap een zin herhaalde waar het kleine meisje dat ik toen nog was maar erg weinig van begreep:

‘Waarom zou je er genoeg mee nemen een vuurvlieg te zijn, als je een ster kunt worden.’

En daarbij danste ze wild heupwiegend, als een waanzinnige voor de spiegel.

Toen ik eenmaal bekend begon te worden ging ik dan ook op zoek naar een naam die beter bij de kunst van het filmvertellen paste dan María Margarita. Maar nu verklap ik al weer iets wat ik pas later moet vertellen.

Een beetje geduld alstublieft, dat komt zo.

10

Ik moet bekennen dat ik nooit had gedacht die wedstrijd in filmvertellen te zullen winnen. De favoriet van iedereen was namelijk mijn op één na oudste broer Mirto, die de bijnaam De Vogel had en thuis altijd de boodschappen moest doen. Zelfs ik zou zonder meer op hem hebben gestemd. Hij was een verschrikkelijke kletskous en vertelde de hele dag door erg grappige verhalen over wat hij had meegemaakt.

Mijn oudste broer Mariano echter, die stotterde en daarom De Tractor werd genoemd, had geen schijn van kans. Hoewel hij de pienterste was van allemaal en volgens mijn vader 'een grotere zelfbeheersing dan een wachtpost had', moest hij koken. De arme ziel was begonnen te stotteren toen mijn moeder ons in de steek liet.

Mijn op twee na oudste broer Manuel (die het huis moest schoonhouden) hield eigenlijk niet eens echt van film. Voor hem bestond er niets leukers op de wereld dan voetbal. Hij was er zelfs zo verslaafd aan dat zijn wedstrijden de hele dag duurden: de eerste helft 's morgens, de tweede helft 's middags, en daartussen een korte rust om te eten. Omdat hij de bal meestal op een hoopje zand legde voordat hij er een trap tegen gaf, werd hij De Mol genoemd.

Op de pampa liep iedereen altijd trots met zijn bijnaam te koop: als je er geen had dan was je een nul, niemand, telde je totaal niet mee.

Mijn broer Marcelino, die net boven mij kwam, werd Het Oortje genoemd en was de artiest van de familie. Wat hij het liefste deed was met kleurpotloden tekenen. Hij zei nooit veel, luisterde liever dan te praten. Het enige wat hij thuis moest doen was het vuilnis wegbrengen.

Daarna kwam ik en omdat ik een meisje was had men geen hoge pet van mij op. Mijn vader en broers dachten dat meisjes alleen maar geschikt waren om bedden op te maken en af te wassen – dat was wat ik thuis moest doen – en verder niets. Toch waren er drie dingen die mij een voorsprong op hen gaven, hoewel ik dat zelf toen nog niet doorhad. Het eerste was dat ik verhalen over revolverhelden uit het wilde Westen verslond, zoals Hopalong Cassidy, Gene Autry en Kid Colt, terwijl zij nooit een woord lasen. Het tweede, dat ik weg was van hoorspelen, een voorliefde die ik van mijn moeder had meegekregen die echt geen enkel hoofdstuk van de serie *Esmeralda, het meisje van de rivier* oversloeg, waar ze met mij in haar armen naar luisterde. En het derde, daar wist zelfs mijn vader niets van: toen ik klein was vertelde mijn moeder me namelijk voor het slapengaan altijd liefdesfilms – die zij het mooiste vond – iets wat ze bij mijn broers nooit had gedaan.

‘Dat is meer iets voor vrouwen,’ zei ze dan, terwijl ze me dat veelbetekenende knipoogje gaf waar ik zo dol op was.

11

De eerste die naar de film ging was mijn broer Mariano, De Tractor. Zijn verhaal was een puinhoop. Die dag draaide er een oorlogsfilm – de Duitsers tegen de Amerikanen – en het enige wat hij er duidelijk en in één keer uitkreeg was het geratel van de machinegeweren. En de mimiek. In de mimiek was hij een kei. Ik denk dat hij het in de tijd van de stomme film erg goed gedaan zou hebben.

Mijn broer Mirto, De Vogel, viel een indianenfilm te beurt, eentje met Jack Palance. Zijn verhaal was schitterend. Het galopperen van de paarden, de schoten, het geschreeuw van de indianen, de rooksignalen. De pijlen leken ons zelfs om de oren te vliegen, zóé! Maar het slechte aan het verhaal van Mirto was dat hij het steeds over ‘klootzakken’ en ‘schijtlaarzen’ had:

En toen die klootzak zijn pistool trok en op die schijtlaars schoot begon het gelazer pas echt want die andere schijtlaarzen waren heus niet zulke klootzakken om hem te laten stikken ...

Manuel, die het lang niet slecht deed, ging een vampierfilm bekijken. Maar de liefde deed hem uiteindelijk de das om. Met zijn twaalf jaar was hij de enige

van mijn broers die een meisje had – hij was verliefd op de dochter van een winkelier met de best lopende zaak in het mijnkamp – en het uur en veertig minuten dat die film duurde had hij met haar in zijn armen moeten zitten omdat ze het uitgilde van angst.

Mijn broer Marcelino had de grootste pech. Zelf al stil van aard – ‘ik moet de woorden haast uit hem trekken,’ zei mijn moeder toen ze nog thuis was – kreeg hij *De oude man en de zee* te zien, een film waarin bijna niet gepraat wordt.

Zijn verhaal duurde niet langer dan vijf minuten.

Twee weken later was ik eindelijk aan de beurt, het kleine zusje María Margarita. M. M. zoals mijn vader soms tegen me zei. Hoewel ik geen echte bijnaam had, wist ik dat sommige jongens me achter mijn rug Het Malle Mokkeltje noemden. Ook al was dat niet zo’n leuke bijnaam, u ziet dat er in elk geval twee m’en in voorkomen.

In die weken draaiden er verschillende goede films, sommige zelfs steengoed, maar er was geen geld om een kaartje te kopen. Het was halverwege de maand en we hadden nog nauwelijks geld om eten en een fles wijn voor mijn vader te kopen.

‘Je zult moeten wachten tot mijn pensioen wordt uitbetaald,’ zei hij. En op het programmabord van de bioscoop werd voor die dag niets minder dan *Ben-Hur* aangekondigd, de film waarop iedereen in het kamp vol spanning wachtte.

Mijn broers werden helemaal dol.

Ze wilden allemaal naar de bioscoop. Of dat dan in

elk geval Mirto gaat, zeiden ze, degene die tot dan toe het beste films had verteld. Maar mijn vader, die een rechtvaardig man was, weigerde dat.

‘Nu is María Margarita aan de beurt en zij gaat. Ik wil er geen woord meer over horen.’

12

De film duurde drie uur. Ik huilde meer dan Sara García, die oude ster van de Mexicaanse film.

Nog nooit had ik een film zo goed gevonden. Later kwam ik erachter dat die film niet alleen de langste maar ook de duurste uit de geschiedenis was geweest. En dat hij acht Oscars had gekregen. Bovendien vond ik Charlton Heston een van de allerbeste acteurs.

Ik kwam thuis met rode ogen. Iedereen zat vol spanning op me te wachten. Nadat ik zwijgend mijn kopje thee had gedronken, ging ik voor hen staan en zonder dat mijn benen ook maar even trilden begon ik mijn verhaal.

Op dat moment kreeg iets volledig de macht over me.

Terwijl ik de film vertelde – met steeds andere gezichten, gebaren en stemmen – leek het of ik voortdurend van gedaante verwisselde, me onophoudelijk vermenigvuldigde omdat ik werkelijk in de huid van alle personages kroop. Die avond was ik de jonge held, Ben-Hur. Ik was de schurk, Messala. Ik was de twee vrouwen die lepra hadden en die door Jezus werden genezen.

Ik was Jezus zelf.

Ik vertelde die film niet, ik zette hem neer. Of meer

nog, ik doorleefde hem. Hun mond open van verbazing keken en hoorden mijn vader en broers toe.

‘Dat meisje is een echte artiest,’ zei mijn vader toen ik, totaal uitgeput, klaar was met mijn verhaal.

Hij en mijn broers leken in een andere wereld te zijn.

En ze hadden tranen in hun ogen.

13

Maar met mijn verhaal over *Ben-Hur* had ik de titel nog niet binnengehaald. Mijn vader besliste dat het gelijkspel was: mijn broer Mirto en ik waren even goed. En omdat hij een democraat was in hart en nieren, zei hij dat dit door middel van verkiezingen moest worden opgelost. En met geheime stemming.

Mirto zou kandidaat nummer één zijn.

Ik kandidaat nummer twee.

Er werden vier exact dezelfde papiertjes onder de stemgerechtigden verdeeld (de kandidaten zelf hadden geen stemrecht). Iedereen schreef het nummer van zijn kandidaat op dat papiertje en deponeerde het vervolgens in een tuit.

Daarna werden de stemmen geteld.

Twee voor mijn broer en twee voor mij (ik had het vermoeden dat mijn vader en Marcelino op mij hadden gestemd). Om een winnaar aan te kunnen wijzen nam mijn vader het meest rechtvaardige en redelijke besluit: mijn broer en ik zouden samen naar de volgende film gaan. Wie die daarna het beste vertelde was de winnaar.

Ons viel een Mexicaanse musical te beurt die *Gitarren in de nacht* heette en waarin niemand minder dan Miguel Aceves Mejía en Lola Beltrán meespeelden,

een zanger en een zangeres wier liedjes voortdurend in de bars op de pampa te horen waren. Mijn broer vertelde de film het eerst en deed dat even grappig als altijd. Vooral omdat hij het Mexicaanse accent zo goed na kon doen.

Ook ik wist dat Mexicaanse accent perfect te treffen (tenslotte had ik al zoveel van die Mexicaanse smartlappen in mijn korte leventje gezien) en gaf zelfs een beschrijving van de landschappen uit de film. Maar het allermooiste was wel dat ik plots de liedjes begon te zingen die erin voorkwamen (ik had die uiten-treuren in de bars gehoord en kende ze allemaal uit mijn hoofd). Mijn vader en broers die me nog nooit hadden horen zingen stonden werkelijk paf. En dat ik nog zo goed zong ook.

Ook voor mij was het een grote verrassing.

Mijn vader was helemaal ondersteboven. Vooral toen ik *Al ben ik maar een arme schooier* zong, een van zijn favoriete smartlappen. De democraat vergat plotsklaps wat verkiezingen en referendums waren en riep mij tot de enige winnaar uit.

‘Ik wil er geen woord meer over horen,’ snauwde hij toen Mirto aanstalten maakte om te protesteren.